

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

Cu titlul de manuscris

C.Z.U.: 373.091(043.2)

SEMENIUC Natalia

**CONTEXTUALIZAREA PARTICIPĂRII ELEVULUI ÎN PROCESELE
DECIZIONALE DEMOCRATICE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GENERAL**

Specialitatea: 531.01. Teoria generală a educației

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Chișinău, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale „Științe ale Educației”
a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Componența Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat

CIORBĂ Constantin, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău - **președintele comisiei**

ANDRIȚCHI Viorica, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Institutul Național pentru Educație și Leadership - **conducător științific**

CARA Angela, doctor în științe pedagogice, conferențiar cercetător, Crisis Management Initiative (CMI) – Martti Ahtisaari Peace Foundation, Chișinău - **referent oficial**

ȘOVA Tatiana, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat ”Alecu Russo” din Bălți - **referent oficial**

REABOI-PETRACHE Viorica, doctor în științe ale educației, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova - **referent oficial**

Susținerea va avea loc la data de 30.10.2026, ora 14.00 în cadrul Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă”, blocul de studii nr.2, Sala Senatului, str. I. Creangă 1, MD-2069.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate pe pagina web a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (www.upsc.md) și pe pagina web a ANACEC (www.anacec.md)

Rezumatul a fost expediat la 30.09.2026.

Președintele comisiei:

Dr. hab., prof. univ. Constantin Ciorbă

Conducător științific:

Dr. hab., prof. univ. Viorica Andrițchi

Autor:

Semeniuc Natalia

© Semeniuc Natalia, 2026

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	8
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	24
BIBLIOGRAFIE	26
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI	28
ADNOTARE	29

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Promovarea și respectarea drepturilor copilului reprezintă un indicator esențial al dezvoltării democratice și al bunăstării societății. Evoluția paradigmei educaționale, determinată de consacrarea participării copilului ca principiu fundamental prin Convenția ONU cu privire la drepturile copilului [6], a condus la depășirea perspectivei adultocentrice și la recunoașterea elevului ca actor activ al procesului educațional și al proceselor decizionale. Cercetările demonstrează că participarea autentică a elevilor în procesele de învățare și de luare a deciziilor contribuie la creșterea motivației școlare, îmbunătățirea rezultatelor educaționale și consolidarea sentimentului de apartenență la comunitatea școlară. Implicarea elevilor în procesele instituționale nu reprezintă doar o expresie a unui drept, ci un mecanism important de consolidare a capitalului social al școlii, contribuind la dezvoltarea unei culturi organizaționale democratice, bazate pe dialog, responsabilitate și participare autentică.

Rezultatele cercetărilor empirice confirmă că elevii implicați activ în viața școlii dezvoltă competențe sociale și civice relevante, manifestă un nivel mai ridicat de motivație și apartenență și contribuie la îmbunătățirea calității deciziilor educaționale. În același timp, absența unor mecanisme reale de participare generează efecte inverse, precum diminuarea încrederii, pasivitatea, percepția deciziilor ca fiind impuse, ceea ce afectează funcționarea democratică a instituției școlare.

Totodată, datele empirice disponibile la nivel național, inclusiv cele furnizate de primul *Barometrul Școlar Național*, confirmă discrepanța dintre cadrul normativ și practica educațională. Deși majoritatea respondenților (90%) recunosc importanța participării în procesul decizional, nivelul implicării reale rămâne limitat, fiind predominant consultativ și sporadic [3]. Această situație indică existența unui decalaj între cadrul normativ și practicile educaționale, determinat de insuficienta conceptualizare și operaționalizare a participării elevilor în procesele decizionale.

Descrierea situației în domeniul cercetării. Analiza literaturii de specialitate evidențiază existența unor modele teoretice solide privind participarea elevilor, dezvoltate la nivel internațional, care definesc nivelurile, formele și condițiile participării autentice. *Din perspectivă psihopedagogică*, J. Piaget [31], prin teoria dezvoltării cognitive, evidențiază caracterul progresiv al autonomiei elevilor, iar L. Vîgotski [35], prin teoria socioculturală, subliniază rolul interacțiunii sociale în formarea competențelor și internalizarea normelor.

J. Dewey [22] fundamentează participarea elevilor prin pedagogia democratică, dezvoltată ulterior de M. Fielding [23], C. Cook-Sather [17], care accentuează rolul elevului în calitate de partener al procesului educațional. În acest context, L. Lundy [30] propune un model operațional al participării, structurat în jurul elementelor: *spațiu, voce, audiere și influență*, care reprezintă un cadru relevant pentru implementarea participării autentice a elevilor în procesul decizional.

Din perspectivă sociologică, W. Corsaro [18], prin conceptul de „reproducere interpretativă”, și R. Putnam [10], prin teoria capitalului social, evidențiază participarea ca mecanism de integrare și cooperare socială. Modelele participării sunt dezvoltate de Sh. Arnstein [15] și R.A Hart [25], care formulează *scara participării*, completată de tipologiile propuse de S. White [36] și H. Shier [34], ce evidențiază diferite niveluri și condiții ale implicării elevilor. În aceeași logică, o abordare integratoare este propusă de M. Jans și K. Backer [28], prin *modelul triunghiular al participării*, care explică participarea prin interacțiunea dintre *provocare, capacitate de acțiune și conexiune socială*.

Constatăm că și în literatura științifică autohtonă recentă se regăsesc contribuții relevante care abordează impactul participării elevilor asupra climatului educațional și asupra calității procesului instructiv-educativ, precum și strategiile de motivare a elevilor pentru implicarea activă în procesele decizionale la nivel instituțional [1,8,13,14]. Literatura editată în Republica Moldova și în România demonstrează, de asemenea, că implementarea participării elevilor este profund influențată de cultura organizațională și de capacitatea actorilor educaționali de a operaționaliza principiile participării. Totuși, cercetările rămân fragmentare, iar abordările existente sunt preponderent descriptive sau orientate spre politici și intervenții punctuale [1, 7].

Este important să specificăm, că deși în Republica Moldova există un cadru legal favorabil participării elevilor, inclusiv Codul Educației al Republicii Moldova, care include principiul respectării dreptului la opinie al elevului [5], Strategia de dezvoltare „Educația 2030” [9], Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului, aprobate prin Ordinul Ministerului Educației al Republicii Moldova nr. 970 din 11.10.2013, se atestă totuși un deficit al *culturii participării elevilor în procesele decizionale* [13].

Studiile realizate în Republica Moldova evidențiază că, deși cadrul normativ promovează participarea democratică a elevilor, implementarea acesteia rămâne fragmentară și predominant formală. Consiliile elevilor funcționează în majoritatea instituțiilor de învățământ, însă implicarea lor în procesele decizionale este limitată, iar mecanismele de consultare și monitorizare sunt insuficient dezvoltate [1]. Totodată, se constată o discrepanță între percepția cadrelor didactice privind oportunitățile de participare și experiența elevilor, care raportează consultări formale, oportunități reduse de exprimare a opiniei și o integrare limitată a feedbackului în deciziile instituționale. Cercetările relevă, de asemenea, nivelul insuficient de dezvoltare a competențelor pedagogice ale cadrelor didactice în domeniul participării democratice, ceea ce constituie o barieră pentru implicarea autentică a elevilor [7].

Studiul analitico-sintetic al cercetărilor de ultimă oră, al cadrului normativ internațional și național, precum și al practicii educaționale, a permis să identificăm următoarele **contradicții ale cercetării**:

- a) *contradicția conceptual-operatională* între multitudinea de concepte („implicare”, „consultare”, „participare”, „co-decizie”) utilizate în literatura de specialitate și lipsa unei delimitări clare și a unui model pedagogic contextualizat pentru învățământul general;
- b) *contradicția normativ-practică* între recunoașterea dreptului copilului la participare și absența unei culturi participative autentice și a mecanismelor pedagogice funcționale în instituțiile de învățământ general;
- c) *contradicția axiologic-instituțională* între idealul educațional, valorile și principiile educației, subliniate în Codul Educației, și structura ierarhică tradițională a instituției de învățământ general, bazată pe autoritate unilaterală și decizie centrată pe manager/profesor/adult;
- d) *contradicția dezvoltării competențelor*, exprimată prin necesitatea formării competențelor democratice la elevi și nivelul insuficient de competență al cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale;
- e) *contradicția transferului de modele* între modelele internaționale consacrate și caracterul nedeterminat al contextualizării participării elevilor în procesele decizionale în învățământul general din Republica Moldova.

Astfel, insuficienta fundamentare teoretico-metodologică și operațională a participării elevilor în procesele decizionale democratice din instituțiile de învățământ general limitează transformarea acestuia dintr-un principiu normativ într-o practică educațională autentică și funcțională. Acest lucru conturează **problema cercetării**: *Care sunt reperele teoretice și metodologice ale participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general?*

Scopul cercetării constă în fundamentarea teoretico-metodologică și elaborarea, contextualizarea și validarea unui model pedagogic al participării elevilor în procesele decizionale democratice, aplicabil în învățământul general.

Obiectivele cercetării:

1. Fundamentarea și delimitarea conceptuală a participării elevilor în procesele decizionale democratice, prin analiza critică a modelelor teoretice relevante.
2. Argumentarea valorii formative a participării elevilor și identificarea dimensiunilor pedagogice, psihologice și sociale prin care aceasta contribuie la dezvoltarea personalității și a competențelor pentru cultura democratică.
3. Analiza cadrului normativ și a practicilor participative internaționale și naționale, în vederea identificării particularităților de context, a decalajelor și a condițiilor necesare contextualizării participării în învățământul general din Republica Moldova.

4. Elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general*.

5. Elucidarea condițiilor și a mecanismelor de implementare a *Modelului pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general*.

Ipoteza de cercetare. Implementarea unui model pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice, fundamentat pe valori, principii, condiții operaționale clare și susținut prin formarea competențelor cadrelor didactice, determină creșterea participării autentice a elevilor în procesele decizionale democratice din instituția de învățământ general.

Sinteza metodologiei de cercetare. În vederea realizării cercetării au fost utilizate metode: *teoretice*: documentarea, analiza și sinteza științifică, generalizarea, sistematizarea și deducția, abstractizarea și modelarea teoretică; și *experimentale*: experimentul pedagogic, conversația, observarea, anchetarea, prelucrarea datelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării rezidă în: fundamentarea conceptului de participare autentică a elevilor în procesele decizionale democratice din perspectivă pedagogică și contextuală; fundamentarea mecanismului de contextualizare a modelelor participării la particularitățile învățământului general din Republica Moldova; elaborarea Modelului pedagogic contextualizat, care articulează într-un sistem unitar fundamentele, valorile, principiile, condițiile pedagogice și instituționale, competențele profesionale și reperele participării; precum și operaționalizarea modelului printr-un referențial al participării și un construct de dezvoltare a competențelor cadrelor didactice, verificate praxiologic în condițiile cercetării realizate.

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea teoretico-metodologică a participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general, prin elaborarea și validarea modelului pedagogic contextualizat, bazat pe un sistem de valori și principii autentice, însoțit de standarde de implementare și de un program de formare a competențelor cadrelor didactice, fapt care a permis clarificarea conceptuală și operaționalizarea participării elevilor în viața instituției școlare, asigurând baza teoretico-metodologică pentru participarea autentică a elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general.

Importanța teoretică a cercetării constă în dezvoltarea cadrului conceptual și metodologic al participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general, prin clarificarea și delimitarea conceptului de „participare” în raport cu conceptele conexe („implicare, „consultare”, „co-decizie”), precum și prin sistematizarea fundamentelor psihopedagogice, sociologice ale participării elevilor în mediul educațional.

Valoarea teoretică este reflectată și în fundamentarea axiologică a participării elevilor, în identificarea valorilor nucleu și a principiilor care susțin participarea autentică a elevilor în viața

școlii, precum și în elaborarea cadrului conceptual integrator al participării elevilor în procesele decizionale democratice.

Totodată, cercetarea aduce contribuții teoretice prin elaborarea modelului pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice, care integrează sistemic valorile, principiile, condițiile pedagogice și standardele participării elevilor, constituind o bază conceptuală solidă pentru dezvoltarea ulterioară a cercetărilor în domeniul educației pentru cetățenie democratică și al managementului participativ în instituțiile educaționale.

Prin aceste contribuții, cercetarea realizează o sistematizare teoretico-praxiologică complexă a participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general din Republica Moldova, oferind un cadru conceptual, metodologic și aplicativ pentru participarea autentică a elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general.

Valoarea aplicativă a lucrării este reprezentată de: condițiile facilitatoare ale participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general; standardele participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general; sistemul de competențe specifice ale cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general, precum și programul de formare a competenței cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în învățământul general.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se descrie actualitatea și importanța problemei abordate, se conturează contradicțiile și problema cercetării, se formulează scopul, obiectivele cercetării și noutatea științifică, se argumentează importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, se explică modul de aprobare a rezultatelor investigaționale, se prezintă sumarul compartimentelor tezei.

În capitolul 1., ***Repere teoretice privind participarea elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general***, se esențializează conceptul de „participare” a elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general; se analizează modelele teoretice ale participării elevilor în procesele decizionale democratice; se argumentează valoarea formativă a participării pentru dezvoltarea personalității elevilor; se deduc direcțiile strategice privind promovarea participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general prevăzute în Cadrul european și național.

Prin analiză teoretică se concluzionează că participarea elevilor în procesele decizionale democratice constituie un fenomen complex, multidimensional, fundamentat atât din perspectivă juridică și axiologică, cât și din perspectivă pedagogică și psihosocială. În instituția de învățământ general procesul decizional poate fi structurat în mai multe etape logice: identificarea problemei, colectarea și analiza informațiilor, consultarea actorilor implicați, formularea alternativelor de

acțiune, deliberarea asupra soluțiilor posibile, adoptarea deciziei, implementarea acesteia, monitorizarea rezultatelor și oferirea feedbackului. Această structură permite includerea elevilor în diferite momente ale procesului: *în identificarea problemelor care îi vizează, în exprimarea opiniei, în formularea soluțiilor, în implementarea deciziilor și în evaluarea impactului acestora asupra vieții școlare.*

Se demonstrează analitic că *caracterul democratic al procesului decizional școlar* constituie o dimensiune centrală a managementului educațional și reflectă nivelul de participare reală a actorilor educaționali la configurarea mediului instituțional, curricular și relațional al școlii. *Caracterul democratic al procesului decizional școlar* se manifestă printr-un set de *principii fundamentale* care asigură participarea autentică a actorilor educaționali:

- *Principiul transparenței decizionale* presupune accesul liber la informațiile relevante privind obiectul deciziei, procedurile de adoptare și rezultatele implementării acesteia. Transparența creează condițiile necesare pentru participarea informată și responsabilă a elevilor, prevenind transformarea consultării într-un exercițiu formal, fără impact real.

- *Principiul deliberării colective* presupune existența unor spații instituționale în care opiniile elevilor pot fi exprimate, discutate și integrate în procesul decizional. În pedagogia democratică, deliberarea reprezintă un proces de negociere a sensurilor și intereselor, în care actorii educaționali contribuie la formularea soluțiilor colective [22, p. 87]. În acest context, participarea elevilor la deliberare constituie o experiență formativă importantă pentru dezvoltarea gândirii critice și a responsabilității sociale.

- *Principiul reprezentativității actorilor implicați* presupune participarea diverselor categorii de elevi, indiferent de statutul social, performanța școlară sau apartenența culturală. Literatura de specialitate evidențiază faptul că participarea limitată a elevilor cu performanțe academice ridicate sau a liderilor informali ai clasei conduce la distorsionarea procesului decizional și la reducerea legitimității acestuia [25, p. 10].

- *Principiul existenței mecanismelor instituționale*, care permit exercitarea influenței reale asupra deciziilor adoptate.

- *Principiul responsabilității partajate* presupune asumarea colectivă a consecințelor deciziilor adoptate. În context educațional, responsabilitatea partajată contribuie la dezvoltarea sentimentului de apartenență la comunitatea școlară și la consolidarea culturii organizaționale participative.

- *Principiul existenței feedbackului instituțional* le permite elevilor să cunoască modul în care opiniile lor au fost valorificate. Absența feedbackului reduce încrederea în instituție și diminuează motivația pentru participare. Cercetările asupra participării elevilor arată că procesele decizionale în

care elevii primesc informații privind rezultatele consultării contribuie la dezvoltarea sentimentului de eficacitate personală și la consolidarea culturii participative [23, p. 37].

Aplicarea acestor principii creează condițiile necesare pentru participarea autentică a elevilor și previne transformarea consultării într-un exercițiu formal, fără impact real asupra deciziilor.

În această logică, *procesul decizional democratic în instituția de învățământ general* este definit ca un proces deliberativ și participativ, prin care actorii comunității școlare contribuie la formularea, adoptarea și implementarea deciziilor ce influențează organizarea vieții școlare, dezvoltarea curriculumului și configurarea climatului educațional, în condițiile transparenței, reprezentativității, responsabilității partajate și influenței reale a elevilor asupra rezultatelor deciziei. Astfel, democratizarea procesului decizional școlar reprezintă nu doar o condiție a bunei guvernante instituționale, ci și un mecanism important de formare a competențelor de cetățenie democratică ale elevilor.

Delimitările conceptuale între *implicare, consultare, participare și co-decizie* (Tabelul 1.1.) au permis clarificarea nivelurilor distincte de angajare a elevilor în viața școlii și au evidențiat faptul că participarea autentică presupune nu doar exprimarea opiniilor, ci și influență reală asupra procesului decizional.

Tabelul 1.1. Delimitări conceptuale
(sursă: prelucrare proprie)

<i>Termen</i>	<i>Caracteristici definitorii</i>	<i>Nivel de influență a elevilor</i>
Implicare	Angajarea elevilor în activități școlare sau extracurriculare, fără garanția influenței asupra deciziilor instituționale. Specific: participarea la activități are mai mult rol executiv, pasiv.	Scăzut
Consultare	Solicitarea opiniilor elevilor asupra unor subiecte relevante, cu menținerea deciziei finale în responsabilitatea adulților. Specific: exprimarea opiniei în cadrul unui proces formal, fără putere de decizie.	Moderat, dar fără putere de decizie
Participare	Implicarea activă a elevilor în procesele decizionale și în viața școlii, într-un cadru care reclamă responsabilitate și oferă posibilitatea influenței reală asupra rezultatelor. Aceasta presupune nu doar exprimarea opiniei, ci și capacitatea de a contribui efectiv la luarea deciziilor. Specific: exprimarea opiniei, cu influență reală asupra deciziei.	Ridicat
Co-decizie	Partajarea efectivă a responsabilității decizionale între elevi și factorii de decizie ai școlii. Acest lucru presupune un proces formalizat, prin care elevii au drept de veto sau drept real de influență asupra rezultatelor. Specific: putere partajată, guvernanta democratică, responsabilitate în comun cu adulții.	Foarte ridicat

În acest temei, *participarea elevilor* este definită ca un proces continuu și gradual, prin care elevii sunt implicați în luarea deciziilor care îi privesc, în funcție de vârstă, nivelul de maturitate și de contextul instituțional, într-un cadru care asigură exprimarea liberă a opiniilor, ascultarea autentică, influența reală asupra deciziei și asumarea responsabilității pentru rezultatele ei. Această definiție integrează dimensiunea drepturilor copilului, dimensiunea formativă a participării și dimensiunea democratică a guvernantei școlare.

Analiza comparativă a *modelelor și a teoriilor participării elevilor* a evidențiat caracterul multidimensional al acestui concept, fundamentat simultan pe perspective psihologice, sociologice, pedagogice și democratice. Teoriile dezvoltării cognitive și socioculturale explică participarea ca proces de formare progresivă a autonomiei și a competențelor sociale ale elevului, în timp ce modelele participării civice și educaționale subliniază relația directă dintre participare, distribuirea puterii și democratizarea guvernantei școlare. Contribuțiile autorilor contemporani din domeniul pedagogiei democratice evidențiază trecerea de la participarea formală la participarea autentică, caracterizată prin dialog, co-responsabilitate și influență reală asupra deciziilor educaționale. În ansamblu, aceste perspective teoretice confirmă faptul că participarea elevilor constituie nu doar un drept educațional fundamental, ci și un mecanism formativ important pentru dezvoltarea competențelor civice și pentru consolidarea culturii democratice a instituției școlare, oferind, totodată, cadrul conceptual necesar pentru fundamentarea modelului pedagogic al participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general.

Examinarea *dimensiunii formative a participării* a demonstrat că participarea elevilor are o importanță formativă majoră, deoarece contribuie simultan la dezvoltarea autonomiei, a stimei de sine, a competențelor socioemoționale, a gândirii critice și a competențelor civice. Ea susține transformarea relației pedagogice, îmbunătățește climatul școlar și îi oferă elevului experiențe concrete de asumare a responsabilității și de influență democratică. Totodată, beneficiile participării nu decurg automat din simpla existență a unor structuri participative, ci depind de calitatea cadrului pedagogic și instituțional în care această analiză este realizată. Această constatare susține necesitatea dezvoltării unui model pedagogic contextualizat, capabil să transforme participarea elevilor din practică formală în experiență autentic formativă.

Analiza modelelor participării a evidențiat convergența acestora spre ideea că participarea autentică presupune existența unui cadru instituțional deschis dialogului, acces la informație, influență reală asupra deciziilor și asumarea responsabilității partajate între elevi și adulți.

Totodată, *analiza cadrului european și național* a confirmat existența unui suport normativ consistent pentru promovarea participării elevilor în procesele decizionale democratice. Literatura internațională, precum și prevederile naționale relevă un consens clar: participarea elevilor în școli constituie atât un *drept fundamental*, cât și o *necesitate pedagogică*. Implicarea autentică a elevilor

contribuie la învățarea democratică, la consolidarea factorilor de protecție și la dezvoltarea unor instituții educaționale mai incluzive și mai receptive. Cu toate acestea, s-a constatat o discrepanță semnificativă între prevederile normative și realitatea practicilor educaționale, determinată de lipsa mecanismelor pedagogice operaționale, a standardelor aplicative și a instrumentelor de monitorizare a participării elevilor în învățământul general.

În ansamblu, se concluzionează că, deși participarea elevilor are repere juridice și teoretice, aceasta rămâne insuficient valorificată la nivel practic, fiind adesea limitată la forme consultative sau formale. Lipsa unui model pedagogic capabil să asigure trecerea de la participarea declarativă la participarea autentică constituie o lacună majoră în domeniul educațional, care justifică necesitatea demersului de fundamentare a unui model pedagogic.

Capitolul 2, *Modelul pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general*, argumentează cadrul axiologic al participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general; principiile participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general și sintetizează condițiile participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general.

În plan axiologic, analiza Cadrului de Referință al Curriculumului Național (CRCN) a permis identificarea valorilor care susțin participarea elevilor în procesele decizionale democratice, structurate pe patru categorii: valori personale, valori sociale, valori naționale și valori general-umane.

Pentru asigurarea rigorii științifice și a relevanței epistemologice a demersului investigativ a fost analizat Cadrul de Referință al Competențelor pentru Cultura Democratică (CRCCD), elaborat de Consiliul Europei (2018), care oferă o conceptualizare sistemică a competenței democratice, structurată pe patru dimensiuni fundamentale: *valori, atitudini, abilități și cunoștințe și înțelegere critică*. Importanța utilizării acestui cadru în analiza problematicii participării elevilor este susținută de faptul că valorile democratice sunt plasate în centrul competenței, constituind fundamentul orientativ al tuturor celorlalte dimensiuni. CRCCD relevă trei categorii de valori fundamentale pentru o cultură democratică: *valorizarea demnității umane și a drepturilor omului; valorizarea diversității culturale și valorizarea democrației, justiției, echității și statului de drept*. Aceste valori sunt direct corelate cu participarea elevilor în procesele decizionale, întrucât legitimează dreptul acestora de a fi implicați în luarea deciziilor, susțin respectul pentru diversitatea opiniilor și fundamentează principiile deliberative ale procesului democratic.

S-a constatat că și CRCCD și CRCN operează cu o paradigmă axiologică centrată pe formarea cetățeanului democratic. CRCCD structurează competența democratică în jurul următoarelor valori fundamentale: *demnitatea umană și drepturile omului; diversitatea culturală; democrația; justiția; echitatea; egalitatea și statul de drept*. Aceste valori sunt considerate principii

directoare ale acțiunii democratice, fără de care competențele nu pot fi orientate democratic. La rândul său, CRCN promovează un sistem axiologic similar: *demnitatea; libertatea; responsabilitatea; integritatea; democrația; echitatea; toleranța; activismul civic*. Există deci o concordanță axiologică evidentă între cele două cadre – CRCN este compatibil și coerent cu paradigma europeană a competențelor democratice.

Analiza comparativă a permis identificarea valorilor comune din CRCCD și CRCN:

- (a) *valori fundamentale ale democrației: demnitatea umană; drepturile omului; libertatea; democrația; statul de drept* – acestea fiind prezente explicit în CRCCD și reflectate în CRCN prin *demnitate; libertate; democrație*;
- (b) *valori ale echității și justiției sociale: echitatea; egalitatea; justiția* – acestea fiind prezente explicit în CRCN: *echitatea; egalitatea* (inclusiv de gen);
- (c) *valori ale relației cu alteritatea: respectul pentru diversitate; toleranța; dialogul intercultural* – acestea fiind prezente în CRCN: *toleranța; diversitatea culturală*;
- (d) *valori ale participării civice: responsabilitatea; spiritul civic; participarea democratică* – acestea fiind prezente în CRCN: *responsabilitatea; activismul civic*;
- (e) *valori ale integrității morale: respectul; integritatea; responsabilitate* – toate acestea sunt prezentate explicit în CRCN: *integritatea; responsabilitatea*.

Prin analiză convergentă, s-a desprins un *nucleu axiologic specific participării elevilor în procesele democratice din școală*:

1. *Demnitatea elevului* (valoare centrală) legitimează elevul ca subiect al deciziei, nu doar ca beneficiar. Observăm că în CRCCD este prezentă *valorizarea demnității umane*, iar în CRCN – *demnitatea*.
2. *Libertatea de exprimare și de alegere* face posibilă exprimarea opiniilor și inițiativa. Observăm că în CRCCD sunt prezente *libertatea, drepturile referitoare la valorizarea demnității umane*, iar în CRCN – *libertatea*.
3. *Responsabilitatea* transformă participarea în co-decizie și asumare. În CRCCD, identificăm *responsabilitatea civică*, iar în CRCN – *responsabilitatea*.
4. *Democrația* definește participarea ca proces deliberativ și colectiv. În CRCCD, identificăm *democrația, participarea egală*, iar în CRCN – *democrația*.
5. *Echitatea și egalitatea* asigură accesul egal la participare. În CRCCD, identificăm *egalitatea, echitatea*, iar în CRCN – *echitatea*.
6. *Respectul și toleranța* susțin dialogul democratic și pluralismul opiniilor. CRCCD pune accent pe *respectul pentru diversitate*, iar CRCN – pe *toleranță*.
7. *Integritatea* garantează autenticitatea participării. CRCCD pune accent pe *coerența valorică*, iar CRCN – pe *integritate*.

8. *Activismul civic/spiritul civic* transformă participarea în acțiune și implicare reală. CRCCD pune accent pe *participarea activă*, iar CRCN – pe *activismul civic*.

Aceste valori nu doar legitimează participarea elevilor, ci și condiționează caracterul ei autentic, transformând-o dintr-un exercițiu formal într-un mecanism real de co-decizie și de formare a competențelor democratice. Aceste valori constituie fundamentul axiologic al modelului pedagogic, întrucât susțin trecerea de la participarea formală la participarea autentică în viața școlii.

Analiza *principiilor educației*, consacrate în Codul Educației al Republicii Moldova, a evidențiat că participarea elevilor în procesele decizionale democratice nu reprezintă un element adiacent al organizării școlare, ci o dimensiune structurală a guvernantei educaționale democratice. Principii precum echitatea, calitatea, relevanța, centrarea educației pe beneficiar, respectarea dreptului la opinie, transparența și parteneriatul educațional constituie cadrul normativ care legitimează și susține implicarea elevilor, în calitate de actori activi, în viața instituției de învățământ.

S-a demonstrat analitic că relația dintre valori și principii este de interdependență structurală: valorile constituie fundamentul axiologic care orientează sensul și finalitatea acțiunii, iar principiile reprezintă transpunerea normativă și operațională a acestor valori în reguli și direcții concrete de acțiune.

Principiile specifice participării elevilor în procesele decizionale democratice sunt deduse din valorile fundamentale ale participării și constituie repere normative care orientează organizarea pedagogică a participării autentice în instituția de învățământ, asigurând cadrul de trecere de la participarea formală la participarea autentică a elevilor în procesul decizional. Acestea sunt:

- *Principiul respectării demnității elevului:* participarea elevilor în procesele decizionale presupune recunoașterea statutului acestora de subiecți ai drepturilor educaționale și legitimitatea implicării lor în luarea deciziilor care vizează viața școlară. Elevii sunt tratați ca parteneri ai procesului educațional, nu doar ca beneficiari ai deciziilor.
- *Principiul ascultării autentice:* participarea elevilor presupune nu doar exprimarea opiniilor, ci integrarea acestora în procesul deliberativ și în deciziile adoptate la nivelul instituției. Opiniile elevilor sunt luate în considerare și pot influența decizia finală.
- *Principiul responsabilității partajate:* participarea elevilor implică asumarea responsabilității pentru deciziile adoptate în comun, în baza unui proces deliberativ transparent între elevi și cadrele didactice. Elevii participă nu doar la formularea opiniilor, ci și la implementarea deciziilor.
- *Principiul încrederii reciproce:* participarea autentică se realizează într-un climat instituțional bazat pe cooperare, respect reciproc și deschidere între elevi și cadrele

didactice. Cadrele didactice creează un mediu sigur pentru exprimarea opiniilor și asumarea inițiativelor.

- *Principiul autonomiei decizionale:* participarea elevilor presupune posibilitatea acestora de a influența deciziile și de a iniția acțiuni în cadrul procesului de guvernare școlară. Elevii dispun de spații reale de inițiativă și co-decizie.
- *Principiul echității participării:* participarea elevilor în procesele decizionale democratice presupune asigurarea accesului egal și echitabil al tuturor elevilor la mecanismele de implicare, indiferent de statut social, gen, performanță școlară, apartenență culturală sau alte particularități individuale. Acest principiu implică eliminarea barierelor de participare și crearea unor condiții care să permită exprimarea autentică a tuturor vocilor. Echitatea nu se reduce la egalitate formală, ci presupune adaptarea contextului educațional astfel încât fiecare elev să aibă oportunități reale de a contribui la procesele decizionale și de a influența deciziile care îl privesc.
- *Principiul integrității procesului decizional:* participarea elevilor în procesele decizionale democratice presupune respectarea unor norme etice și a unui cadru transparent, în care deciziile sunt adoptate în mod corect, responsabil și consecvent. Acest principiu implică coerența între valorile promovate și practicile instituționale, evitarea formalismului sau a simulării participării și asigurarea faptului că opiniile elevilor sunt luate în considerare în mod real. Integritatea procesului decizional consolidează încrederea elevilor în instituția școlară și conferă legitimitate participării, transformând-o într-un demers autentic și responsabil.

Prin corelarea acestor principii cu modelele teoretice ale participării, s-a conturat o viziune integrată asupra participării elevilor, ca mecanism pedagogic, democratic și social, care contribuie atât la creșterea calității deciziilor instituționale, cât și la dezvoltarea competențelor civice, a responsabilității și a culturii democratice în comunitatea școlară. Astfel, principiile fundamentează cadrul conceptual și normativ necesar pentru implementarea unui model pedagogic al participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general.

Totodată, în plan operațional, au fost identificate *condițiile de bază care susțin implicarea elevilor în procese decizionale democratice*, grupate pe dimensiuni axiologice, pedagogice, instituționale și profesionale. S-a demonstrat că participarea elevilor devine funcțională doar în prezența unui cadru normativ explicit, a unei culturi instituționale bazate pe încredere, dialog și respect reciproc, a unor structuri participative legitime și funcționale, a unor resurse adecvate și a unui corp profesoral pregătit să faciliteze procese participative autentice. În acest context, s-a argumentat că lipsa acestor condiții transformă participarea într-un exercițiu ocazional, dependent de voința adulților și lipsit de impact formativ real.

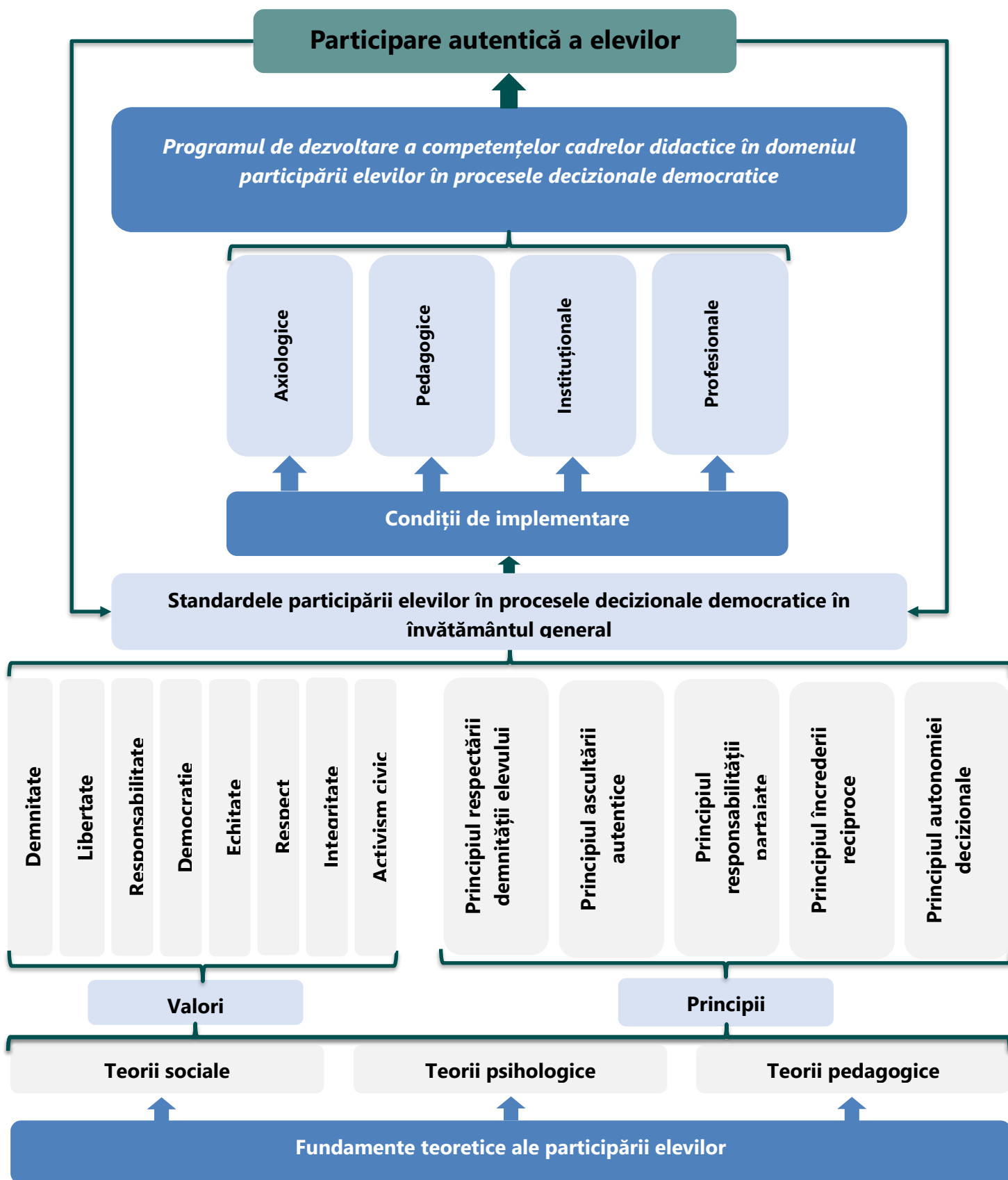

Fig.1.1. Modelul contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general

Un rezultat important al capitolului îl constituie elaborarea *Standardelor participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general*, structurate pe domenii-cheie: *management și guvernare democratică; capacitate instituțională și dezvoltare profesională; curriculum și proces educațional; monitorizare; evaluare și îmbunătățire continuă*. Aceste standarde au valoare de referențial pentru dezvoltarea strategică a instituției școlare, pentru planificarea și evaluarea participării elevilor, pentru operaționalizarea politicii instituționale și pentru proiectarea programelor de formare a managerilor și a cadrelor didactice.

În baza analizei consolidate a fundamentelor teoretice și normative, în temeiul argumentării sistemului de valori, principii și condiții ale participării elevilor în procesele decizionale democratice, a fost elaborat *Modelul pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general*.

Dimensiunea metodologică a *Modelului pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general* este reprezentată de *Programul de dezvoltare a competențelor cadrelor didactice în domeniul participării autentice a elevilor în procesele decizionale la nivel de instituție*.

Modelul pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele democratice reprezintă un sistem integrat, axiologic fundamentat și operațional structurat, care asigură trecerea de la participarea formală la participarea autentică, prin corelarea valorilor, principiilor într-un mod sistemic și coerent, ținând cont de condițiile de implementare în practica educațională din țară, respectând un sistem de standarde bine definite.

Capitolul 3, prezintă *demersul experimental în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general*.

Programul urmărește crearea și elucidarea situațiilor semnificative de participare a elevilor în procesele decizionale – element definitoriu al competenței cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în *procesele democratice decizionale în instituția educațională*. În acest context, experimentul pedagogic a urmărit, ca obiectiv principal, validarea *Programului de dezvoltare a competențelor cadrelor didactice în domeniul participării autentice ale elevilor în procesele decizionale la nivel de instituție*, ca element al modelului pedagogic.

În concordanță cu scopul cercetării, s-au stabilit **obiectivele experimentului pedagogic**:

1. determinarea opiniei/percepției actorilor educaționali (profesori, manageri, elevi, părinți) privind *participarea elevilor în procesele democratice decizionale în instituția educațională* (etapa de diagnostic);
2. determinarea nivelului inițial de dezvoltare a competențelor cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice din școală (etapa de constatare a experimentului);

3. formarea în context curricular a competenței cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice din școală (vezi *Modelul*);
4. stabilirea nivelului de formare a competenței cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice din școală la etapa de control/ postformare;
5. stabilirea opiniei/percepției elevilor privind *participarea în procesele democratice decizionale în instituția educațională* (etapa de postexperiment).

Experimentul pedagogic a cuprins trei faze: *de constatare, de formare, de control*. Experimentul a fost conceput și aplicat în baza unui design qvasi-experimental, ceea ce este în conformitate cu recomandările din literatura internațională privind cercetarea pedagogică. Menționăm că experimentul pedagogic este **natural**, cu activități specifice de cercetare a fenomenelor în mediul lor obișnuit; **specific**, realizat pe parcursul stagiilor de patru luni de formare profesională continuă; după perioada de timp, este un experiment longitudinal de **scurtă durată**; după tehnica eșantionării, este de **design experimental intrasubiecți**, presupunând urmărirea subiecților în toate etapele experimentului pedagogic și analiza evoluției lor. Experimentul pedagogic a fost **sistematic**, organizat și realizat de către cercetătoare în 3 instituții de învățământ din raionul Călărași: Instituția Publică Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri” din orașul Călărași; Instituția Publică Liceul Teoretic „Mihai Eminescu” din satul Sipoteni; și Instituția Publică Liceul Teoretic „Mihail Sadoveanu” din orașul Călărași.

Etapa de diagnostic a urmărit *determinarea opiniei/percepției actorilor educaționali (profesori, manageri, elevi, părinți) privind participarea elevilor în procesele democratice decizionale în instituția educațională*. În această etapă, au fost implicați 879 de participanți: 102 cadre didactice din cinci instituții educaționale, 361 de elevi și 416 părinți sau îngrijitori. Colectarea datelor a fost realizată prin aplicarea unor chestionare distincte pentru fiecare categorie de participanți. Astfel, rezultatele privind percepțiile elevilor cu privire la participarea lor în viața școlii sunt prezentate în Fig. 1.2.

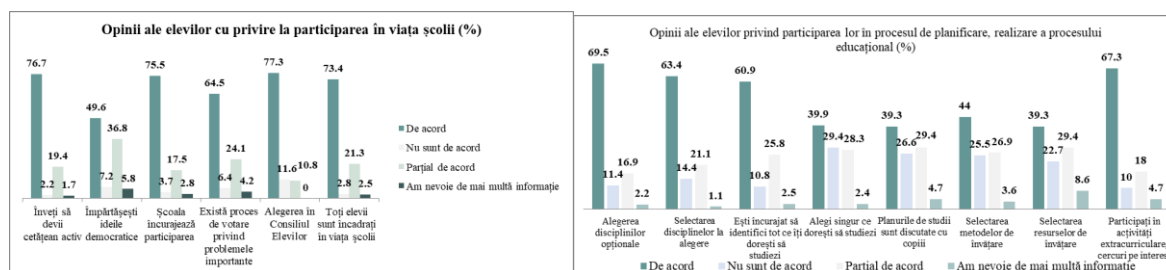

Fig. 1.2. Percepții ale elevilor cu privire la participarea lor în viața școlii

Percepțiile cadrelor didactice cu privire la participarea elevilor în procesele decizionale și în viața școlii sunt prezentate în Figura 1.3, rezultatele indicând o apreciere predominant pozitivă a nivelului de implicare a elevilor.

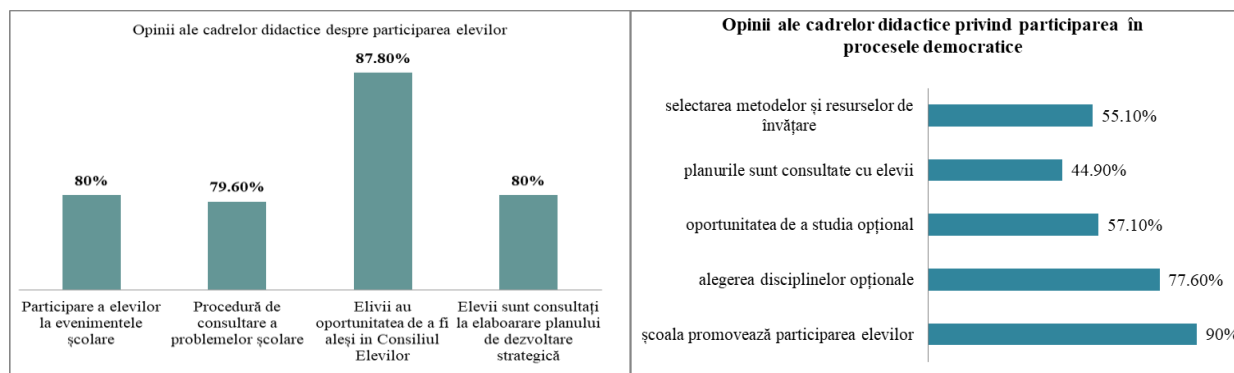

Fig. 1.3. Percepții ale cadrelor didactice privind participarea elevilor în procesele decizionale democratice

Obiectivul experimentului de constatare a vizat: *determinarea nivelului inițial al competențelor specifice ale cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice (etapa de constatare)*. În etapa de constatare, au fost implicate 126 de cadre didactice, care au participat la un proces de chestionare axat pe evaluarea competențelor acestora în raport cu participarea elevilor la viața și activitatea școlii. Criteriile, indicatorii și descriptorii de evaluare sunt prezentați în Tabelul 1.2.

Tabelul 1.2. Referențialul de evaluare a nivelului inițial al competenței în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general

Ținte ale evaluării	Indicatori de evaluare <i>Participanții în experiment:</i>	Descriptori de evaluare
<i>Competența de cunoaștere/valorizare a conceptului de „participare” a copiilor în procesele democratice decizionale în învățământul general</i>	1. definesc conceptul de „participare”, valorizând fundamentele lui teoretice; 2. argumentează rolul participării în dezvoltarea personală și școlară a elevilor; 3. argumentează beneficiile participării elevilor în procesele decizionale în învățământul general;	1. Profunzimea răspunsului 2. Logicitatea 3. Consistența
<i>Competența de analiză și reflecție critică asupra participării copiilor în procesele decizionale în învățământul general</i>	4. identifică barierele instituționale sau culturale ale participării elevilor în procesele decizionale democratice; 5. realizează analiza SWOT, în baza standardelor de participare a copiilor în procesele decizionale;	4. Coerența acțiunilor prezentate în răspuns
<i>Competența de aplicare practică a principiilor de participare a copiilor în procesele decizionale</i>	6. propun strategii și metode pertinente de participare a copiilor în procesele decizionale în școală; 7. recomandă elevilor modalități originale de oferire a spațiului pentru decizie și inițiativă;	5. Relevanța răspunsului 6. Originalitatea ideilor
<i>Competența de evaluare și monitorizare a participării elevilor în procesele decizionale</i>	8. evaluează nivelul de implicare a elevilor în activitățile curriculare și extracurriculare și în procesele decizionale; 9. formulează recomandări de îmbunătățire a participării elevilor în procesele decizionale.	

Calitatea răspunsurilor a fost apreciată conform următoarelor **calificative**: *în măsură foarte mare; mediu; mai jos de mediu*. **Gradul de evaluare** în procente: răspunsul este corect, logic, consistent, relevant, original – 100%; răspunsul este mediu, cu unele imprecizări, mai puțin logic și consistent, puțin relevant și original – 50%; răspunsul este mai jos de mediu în raport cu corectitudinea, logicitatea, consistența, relevanța, originalitatea – 25%. Analizând răspunsurile

oferite de subiecții implicați în experiment, s-a făcut repartizarea pe niveluri conform indicatorilor, prin aplicarea gradelor de evaluare (în procente) și s-a constatat calitatea, ca N I (înalt); N II (satisfăcător, mediu); N III (mai jos de mediu).

Rezultatele sintetice pentru experimentul de constatare sunt prezentate în Tabelul 1.3.

Tabelul 1.3. Rezultatele sintetice pentru faza de constatare a experimentului

Competențe	Nivel de formare (etapa de constatare)		
	N I (înalt)	N II (mediu)	N III (mai jos de mediu)
<i>Competența de cunoaștere/valorizare a conceptului de „participare” a elevilor în procesele democratice decizionale în învățământul general</i>	39%	15%	46%
<i>Competența de analiză și reflecție critică asupra participării elevilor în procesele decizionale în învățământul general</i>	27%	46%	27%
<i>Competența de aplicare practică a principiilor de participare a copiilor în procesele decizionale</i>	19%	46%	35%
<i>Competența de evaluare și monitorizare a participării elevilor în procesele decizionale</i>	19%	39%	42%

În baza rezultatelor sintetice, constatăm:

- a) O parte din cadrele didactice (aproximativ un sfert dintre respondenți) demonstrează prezența înțelegerii complexe și aplicarea conceptului de „participare” a elevilor în procesele decizionale. Acești profesori utilizează un vocabular relevant, fac conexiuni cu diferite dimensiuni (personale, educaționale, sociale) și propun strategii de lucru concrete, precum proiecte colaborative, Consiliul Elevilor, dezbateri, ateliere de lucru și metode participative de evaluare. Astfel, ei pot fi considerați resurse-cheie în școală, fiind capabili să asigure un model de bună practică în domeniul implicării democratice a copiilor.
- b) Aproximativ jumătate dintre respondenți se poziționează la un nivel satisfăcător, înțelegând parțial importanța participării elevilor. Răspunsurile lor sunt generale și nuanțate insuficient, axându-se pe noțiuni precum „implicare activă”, „consultarea opiniei elevilor” sau „comunicare”, fără a detalia mecanisme clare de implicare. În plan aplicativ, propunerile lor se reduc la activități extracurriculare sau la discuții generale, fără utilizarea unor instrumente și strategii sistemice de democratizare a vieții școlare. Răspunsurile mai multor subiecți implicați în experiment denotă nesiguranță în diversele aspecte ale competenței de implicare a elevilor în procesele decizionale la nivel de instituție de învățământ; multe răspunsuri relevă că subiecții cunosc puțin domeniul și nu răspund la cerințele stipulate în chestionar. Unii dintre respondenți reușesc să ofere răspunsuri potrivite, pornind de la semnificația conceptelor puse în discuție, ceea ce denotă nivelul lor de inteligență generală, care facilitează identificarea unui răspuns potrivit, uneori neconștientizat.

Totodată, se constată superficialitate în formularea răspunsurilor în cazurile sarcinilor cu dificultate sporită; se constată disonanța cognitivă a subiecților; uneori, subiecții nu demonstrează responsabilitate față de răspunsul formulat. Așadar, rezultatele evidențiate conduc la ideea că este necesar să fie abordată această problemă în procesul de formare profesională a cadrelor didactice. Devine justificată oportunitatea formării continue a cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general.

c) Un grup semnificativ (aproximativ un sfert dintre respondenți) prezintă lacune majore în înțelegerea conceptului de „participare” și reflectă o abordare superficială și formală. Răspunsurile lor sunt vagi, simplificate („implicare”, „comunicare”, „opiniile de a decide”), iar în plan practic, recurg la mijloace motivante externe (note, diplome, cadouri), care nu corespund standardelor participării democratice. Acești profesori demonstrează lipsa consistenței teoretice și aplicative, ceea ce limitează capacitatea lor de a implica elevii în mod autentic în viața școlii. Respectiv, această categorie de profesori are nevoie de formare suplimentară, pentru a trece de la percepții generale la competențe operaționale în domeniu.

Este clar că comportamentul, atitudinile cadrelor didactice modelează în mod direct cultura organizațională participativă. Recunoscând această influență determinantă și în baza fundamentării ei pe repere teoretice pertinente, pe rezultatele unei diagnosticări a situației actuale în contextul politicilor și practicilor educaționale, precum și pe concluziile experimentului de constatare, a fost elaborat *Programul de dezvoltare a competenței cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice*, care vizează formarea competenței cadrelor didactice în domeniul participării elevilor.

Programul de dezvoltare a competențelor cadrelor didactice în domeniul participării elevilor a fundamentat *Demersul acțional*, asigurând coerența dintre dimensiunea teoretică și cea aplicativă, prin transpunerea sistematică a principiilor în activități concrete. Demersul acțional prezintă logica de dezvoltare a competenței cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice prin precizarea unităților de conținut, obiectivelor operaționale pentru fiecare unitate, sarcinilor de formare, precum și metodelor, tehnicilor și resurselor necesare pentru realizarea acestora.

Demersul formativ a fost realizat prin respectarea următoarelor principii metodologice: *analiza nevoilor de formare* ale participanților, încorporarea și satisfacerea acestor nevoi în cadrul activităților de formare; crearea și menținerea unui *climat de respect* între formator și participanți și între toți participanții; luarea în considerare a *experienței* participanților; argumentarea și asigurarea *aplicabilității* specifice a conținutului; implicarea participanților în rezolvarea problemelor relevante; ghidarea participanților pentru a *acționa* și a *reflecta* asupra rezultatelor; încorporarea *gândirii critice* și *utilizarea perspectivelor multiple*; abordarea învățării ca *efort de colaborare* între

formator și participanți; asigurarea bazei pentru *autodezvoltare și învățarea continuă* (prin proiecte de cercetare independente proprii). În acest sens, fiecare participant a identificat o problemă în contextul pregătirii sale în domeniu, a formulat obiective de autodezvoltare profesională și a cercetat individual problema identificată. Rezultatul cercetărilor individuale a fost prezentat sub forma unui *proiect*, susținut de către fiecare cadru didactic într-o ședință de *follow-up*.

Pentru faza de control a experimentului pedagogic, **obiectivul** a vizat *determinarea nivelului de dezvoltare a competenței cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice în școală (etapa postformare), ca rezultat al Programului de formare implementat*, utilizând același referențial de evaluare aplicat în etapa de constatare, ceea ce a permis analiza comparativă a evoluției indicatorilor.

Analiza comparativă a datelor în dinamică (PRE și POST formare) pe eșantionul de 126 de cadre didactice demonstrează un impact pozitiv semnificativ al programului de formare. Numărul cadrelor didactice care se încadrează la Nivelul înalt I a crescut de la 33 (26.0%) în etapa de pre-formare la 49 (39 %) în etapa de post-formare. La Nivelul mediu II, numărul respondenților a înregistrat de asemenea o creștere, de la 46 (37%) la 58 (46%). În mod corelativ, la Nivelul mai jos de mediu III se observă o reducere substanțială, de la 47 (37%) la doar 19 (15%), de cadre didactice, confirmând eficientizarea competențelor de facilitare a participării elevilor în procesele decizionale democratice.

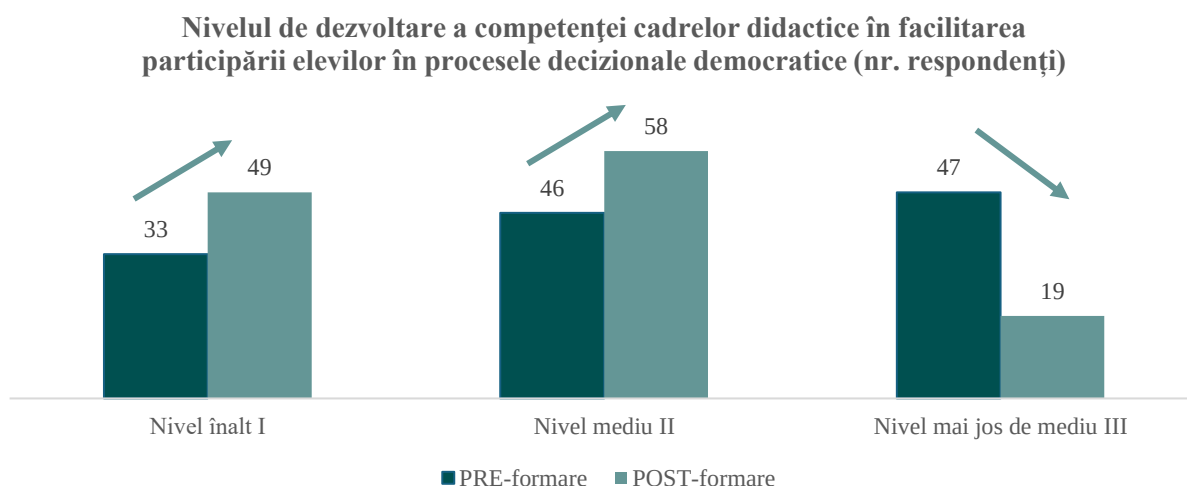

Fig. 1.4. Nivelul de dezvoltare a competențelor cadrelor didactice: preformare și postformare

Pentru determinarea valorii formative și a impactului Programului de formare al cadrelor didactice, conform *Constructului de formare a competențelor specifice ale cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general*, am efectuat un studiu experimental postformare, cu implicarea elevilor din **cele trei instituții de învățământ din raionul Călărași**. Obiectivul: *determinarea opiniei/percepției elevilor privind*

participarea elevilor în procesele democratice decizionale în instituția educațională, după Programul de formare al cadrelor didactice. În această etapă, au fost implicați 109 elevi din clasele a V-a – a XII-a. Din ei, 45% fete și 55% băieți.

Datele confirmă că *Programul de formare a cadrelor didactice* demonstrează:

- *Impact pozitiv asupra dezvoltării civice a elevilor.* Datele indică o creștere semnificativă a percepției elevilor privind învățarea cetățeniei active și încurajarea participării în viața școlii (de la ~76% la ~88%), ceea ce confirmă că formarea profesorilor a influențat direct modul în care elevii resimt implicarea școlii în formarea lor democratică.
- *Întărirea valorilor și a practicilor democratice.* Creșterea procentelor pentru afirmațiile privind împărtășirea ideilor democratice (49.6% → 72%) și implicarea colectivului în luarea deciziilor (64.3% → 77.7%) demonstrează o integrare mai eficientă a principiilor de participare și incluziune în viața școlii.
- *Sporirea sentimentului de echitate și apartenență.* Elevii au raportat o mai bună percepție privind oportunitățile egale de a fi aleși în Consiliul Elevilor (77.3% → 82.3%) și un efort comun al școlii, profesorilor și părinților pentru implicarea copiilor (73.4% → 83.4%). Acest lucru sugerează că programul a consolidat cultura colaborativă și participativă la nivel instituțional.
- *Creșterea autonomiei elevilor în alegeri curriculare.* Procentul celor care simt că pot alege discipline opționale sau la alegere a crescut vizibil (aproximativ zece puncte procentuale). Cel mai mare salt s-a înregistrat la itemul „Ești încurajat să identifici ce dorești să studiezi” (60.9% → 85.8%), ceea ce arată o schimbare considerabilă în practicile profesorilor de sprijin și orientare educațională.
- *Persistența unor lacune în autonomia reală a elevilor.* În pofida progreselor, domeniul implicării elevilor în selectarea disciplinelor opționale și alegerea metodelor de învățare rămâne deficitar. Acest fapt sugerează că autonomia elevilor este încă percepută ca fiind limitată la opțiuni predefinite, necesitând intervenții suplimentare.

În ansamblu, Programul a avut impact formativ clar și considerabil asupra percepției elevilor privind cetățenia activă, participarea și echitatea. Totuși, implicarea elevilor în decizii curriculare și autonomie reală în procesul de învățare rămân provocări majore, care trebuie luate în calcul în etapele viitoare de dezvoltare a Programului. Aplicarea chestionarelor postexperiment adresate îngrijitorilor și părinților nu a fost realizată, întrucât timpul disponibil a fost limitat, iar această etapă nu a constituit un obiectiv al experimentului propus.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Referințele de valorizare a problemei anunțate în titlu, complexitatea ei teoretico-metodologică, antrenarea unor repere adecvate de validare experimentală, furnizarea unor repere teoretico-metodologice autentice și relevante pentru *participarea elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general*, logica internă și externă a investigațiilor ne-au condus spre următoarele concluzii:

1. S-a demonstrat analitic că participarea elevilor în procesele decizionale democratice constituie un concept complex, multidimensional, fundamentat juridic, axiologic, pedagogic și psihosocial. S-a confirmat axioma recunoașterii participării elevului ca drept fundamental și a fost relevată legătura directă dintre participare, dezvoltarea personalității elevului, formarea competențelor civice și consolidarea culturii democratice în instituțiile educaționale.

2. Clarificarea delimitărilor conceptuale referitoare la implicare, consultare, participare și co-decizie a permis evidențierea nivelurilor distincte de angajare a elevilor în viața școlii și a demonstrat că participarea autentică presupune nu doar exprimarea opiniei, ci și influență reală asupra procesului decizional.

3. În baza studiului teoretic, a fost definit *procesul decizional democratic în instituția de învățământ general* ca un proces deliberativ și participativ, prin care actorii comunității școlare contribuie la formularea, adoptarea și implementarea deciziilor care influențează organizarea vieții școlare, dezvoltarea curriculumului și configurarea climatului educațional, în condiții de transparență, reprezentativitate, responsabilitate partajată și influență reală a elevilor asupra rezultatelor deciziei.

4. Examinarea valorii formative a participării a demonstrat că aceasta reprezintă un factor de bază în dezvoltarea autonomiei, responsabilității, competențelor sociale, stimei de sine și a identității civice a elevilor. În același timp, analiza a evidențiat că efectele formative ale participării nu sunt inerente participării în sine, ci depind de calitatea cadrului didactic, de cultura instituțională și de competența cadrelor didactice de a facilita procese participative autentice.

5. Rezultatele analizei teoretico-metodologice au demonstrat că participarea autentică a elevilor nu poate fi redusă la simple mecanisme formale de consultare, ci presupune un sistem coerent de valori, principii, condiții și standarde de implementare.

6. În plan axiologic, au fost argumentate valorile-nucleu care susțin participarea elevilor în procesele decizionale democratice: demnitatea elevului ca subiect de drept; recunoașterea și ascultarea autentică a opiniei elevului; responsabilitatea partajată; încrederea, ca fundament al cooperării democratice, și autonomia elevului în exprimarea și asumarea deciziilor. Aceste valori constituie fundamentul axiologic al modelului pedagogic elaborat.

7. În plan normativ, s-a demonstrat că participarea elevilor în procesele decizionale democratice reprezintă o dimensiune structurală a guvernantei educaționale democratice, bazată pe principii precum echitatea, calitatea, relevanța, centrarea educației pe beneficiar, respectarea dreptului la opinie, transparența și parteneriatul educațional.

8. În plan operațional, au fost identificate condițiile de bază care susțin implicarea elevilor în procesele decizionale democratice, grupate pe dimensiuni axiologice, pedagogice, instituționale și profesionale.

9. Elaborarea *Standardelor participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general* constituie un referențial valoros pentru dezvoltarea strategică a instituției școlare, pentru planificarea și evaluarea participării elevilor, pentru operaționalizarea politicii instituționale în domeniu și pentru proiectarea programelor de formare a managerilor și cadrelor didactice.

10. O înțelegere mai profundă a conceptului de „participare”, au valorizat beneficiile acesteia și au început să creeze contexte mai favorabile pentru participarea elevilor. Totodată, cercetarea a evidențiat că participarea elevilor în deciziile curriculare și autonomia reală în procesul de învățare rămân provocări importante, care necesită continuarea și extinderea demersurilor formative și instituționale.

Pe baza rezultatelor obținute în cadrul cercetării, se conturează un set de recomandări relevante pentru dezvoltarea și îmbunătățirea practicilor existente:

1) Recomandări pentru Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova

1. Integrarea temei participării elevilor în programele de formare inițială și continuă a cadrelor didactice și a managerilor școlari, cu accent pe dezvoltarea competențelor de facilitare a proceselor participative și de gestionare a dialogului democratic în mediul educațional.

2. Susținerea inițiativelor de dezvoltare a culturii participative în școli, prin programe naționale, proiecte educaționale și parteneriate cu organizații internaționale și organizații ale societății civile care promovează educația democratică.

2) Recomandări pentru instituțiile de învățământ general

1. Instituționalizarea participării elevilor în managementul școlar, prin integrarea obiectivelor privind participarea în documentele strategice ale instituției, consolidarea structurilor democratice de reprezentare și consultare a elevilor și dezvoltarea unui climat educațional bazat pe dialog, transparență, respect reciproc și parteneriat educațional.

2. Consolidarea mecanismelor de participare și a sistemului de monitorizare a implicării elevilor, prin diversificarea modalităților de consultare și feedback, utilizarea unor instrumente participative accesibile și evaluarea sistematică a gradului de implicare a elevilor, în vederea îmbunătățirii continue a proceselor decizionale și a practicilor participative.

3) Recomandări pentru managerii școlari

1. Promovarea unei culturi organizaționale democratice și a unui cadru instituțional participativ, prin recunoașterea elevilor ca parteneri ai procesului educațional, instituirea unor proceduri transparente de consultare, deliberare și co-decizie, precum și prin dezvoltarea unui dialog permanent între elevi, cadre didactice și managementul instituției.

2. Consolidarea capacității instituționale de implementare a participării elevilor, prin dezvoltarea competențelor cadrelor didactice în domeniul participării democratice, asigurarea transparenței proceselor decizionale și valorificarea sistematică a opiniilor și propunerilor elevilor prin mecanisme de feedback și comunicare.

4) Recomandări pentru cadrele didactice

1. Valorificarea abordărilor pedagogice participative în procesul educațional, prin integrarea strategiilor interactive de predare-învățare, implicarea elevilor în evaluarea și reflecția asupra propriei învățări și crearea unui mediu educațional sigur, bazat pe dialog, respect reciproc și exprimarea liberă a opiniilor.

2. Dezvoltarea competențelor civice și sociale ale elevilor prin consolidarea parteneriatului educațional și a colaborării intersectoriale, promovând implicarea activă a elevilor în activități curriculare și extracurriculare, precum și cooperarea dintre instituțiile de învățământ, familie, serviciile sociale și de sănătate pentru susținerea participării autentice în procesele decizionale.

Implementarea acestor recomandări vor contribui la dezvoltarea unei culturi educaționale participative, în care elevii sunt recunoscuți ca parteneri ai procesului educațional și ca actori ai managementului democratic al școlii.

BIBLIOGRAFIE

1. *Analiza Consiliilor Elevilor: evaluarea eficienței, structurii, cadrului legal ce încadrează Consiliile Elevilor și propuneri de îmbunătățire*. Chișinău: CNTM, 2023. Disponibil: <https://cntm.md/wp-content/uploads/2023/06/Analiza-Consiliilor-Elevilor-1.pdf>.
2. ANDRIȚCHI, V., GREMALSCHI, A., MARIN, M., VELIȘCO, N., ȚÎBULEAC, A.. *Cadrul de referință al Curriculumului Național*, Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova. Aprobă prin Ordinul ministrului nr. 1272 din 23 iulie 2025.
3. *Barometrul Școlar 2026: sondaj național reprezentativ în școli*. Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova.. Chișinău, 2026 disponibil la <https://www.unicef.org/moldova/media/20896/file/Barometrul%20%C8%98colar%20.pdf>
4. *Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului*. Strasbourg: Căsuilul Europei, 2010, p. 10. disponibil la: <https://www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>. ISBN 978-92-871-6898-6.
5. *Codul educației al Republicii Moldova*: nr.152 din 17.07.2014. În: Monitorul Oficial, 24.10.2014, nr.319-324. MODIFICAT [LP21 din 26.02.26](#), [MO108-111/06.03.26 art.85](#); în [vigoare 01.01.27](#).
6. *Convenția ONU cu privire la drepturile copilului*. Adoptată la 20 noiembrie 1989, ratificată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 52. Publicată la 30 decembrie 1998 în *Tratate Internaționale*, nr. 1, art. Disponibil la: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115568&lang=ro.
7. CRISTEI, A., TERZI BARBĂROȘIE, D., *Evaluarea blocajelor și barierelor de participare ale tinerilor și adolescenților din Republica Moldova în procesele de luare a deciziilor*. Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2023. Raport elaborat pentru UNICEF Moldova, p. 22-48.
8. *Guvernanța democratică a școlii în Republica Moldova. Ghid metodologic*. Consiliul Europei. Disponibil: <https://rm.coe.int/ghid-metodologic-ro/1680a5b008>
9. *Hotărârea Guvernului nr. 114 din 07 martie 2023, Strategia de dezvoltare „Educația 2030”* Chișinău: Ministerul Educației și Cercetării; Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/strategia_22_11_2022.doc

10. PUTNAM, R., NANETTI, R. Y. *Cum funcționează democrația?* Iași: Polirom, 2001, p. 86.
11. *Recomandarea CM/Rec(2012)2 a Comitetului de Miniștri privind participarea copiilor și a tinerilor cu vârsta sub 18 ani.* Strasbourg: Council of Europe, 2012.
12. *Recomandarea privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții.* Bruxelles: Consiliul Uniunii Europene, 2018. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&).
13. *Standardele de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului:* aprobate prin Ordinul nr. 970 din 11.10.2013. Ministerul Educației al Republicii Moldova. Chișinău, 2013.
14. Strategia UE privind drepturile copilului și Garanția europeană pentru copii (2021–2024), p. 5. Disponibil la: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_ro.
15. ARNSTEIN, Sherry R. *A ladder of citizen participation.* Journal of the American Planning Association, 1969, vol. 35, nr. 4, pp. 216–224.
16. *Child Friendly Schools Manual.* Program Division / Education. UNICEF. Disponibil: https://www.unicef.org/publications/files/Child_Friendly_Schools_Manual_EN_040809.pdf.
17. COOK-SATHER, Alison. *Creating Spaces for Students to Speak Up: A Response to Problems with “Student Voice”.* Curriculum Inquiry, 2006, vol. 36, nr. 4, p. 390.
18. CORSARO, William A. *The sociology of childhood.* Thousand Oak California, 2005. ISBN 0-7619-8751-7.
19. DAVIDSON, Scott. *Spinning the wheel of empowerment.* Planning, 1998, vol. 1262.
20. DAVIES, Tim. *International public participation models.* 2009. Disponibil la: <https://granicus.com/blog/international-public-participation-models>.
21. *Democratic governance of schools.* Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2015.
22. DEWEY, John. *My pedagogic creed.* The School Journal, 1897, vol. 54, nr. 3, pp. 77–80.
23. FIELDING, Michael. *Student voice and democratic renewal: transforming education.* London: Institute of Education Press, 2012.
24. FLETCHER, A. *Student Voice Revolution: The Meaningful Student Involvement Handbook.* Olympia, WA: Common Action, 2017.
25. HART, Roger A. *Children’s participation: from tokenism to citizenship.* Innocenti Essay no. 4. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre, 1992.
26. JOHNSON, David W.; JOHNSON, Roger T.; HOLUBEC, Edythe J. *Cooperation in the classroom.* Edina, MN: Interaction Book Company, 2008. Issn Print: 1554-0138.
27. KARSTEN, Andreas. *Models of Participation & Empowerment.* Version 1. [PDF]. July 2011. Disponibil: https://www.nonformality.org/wpcontent/uploads/2011/07/Participation-Models-20110703.pdf?utm_source=chatgpt.com
28. KURT, Don B., JANS, Marc. *Youth (-work) and social participation: elements for a practical theory.* 2002
29. LANSDOWN, Gerison. *Children’s participation: from tokenism to empowerment revisited.* Florence: UNICEF Office of Research – Innocenti, 2019.
30. LUNDY, L. *‘Voice’ is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child.* British Educational Research Journal, 2007, vol. 33, nr. 6, pp. 927–942.
31. PIAGET, J. *The construction of reality in the child,* Great Britain, 1954, Basic Books Inc. ISBN 0415-21000-3. p. 380.

32. *Reference Framework of Competences for Democratic Culture*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2018.
33. ROKEACH, Milton. *The nature of human values*. New York: Free Press, 1973. 438 p
34. SHIER, HARRY. *Pathways to participation: openings, opportunities and obligations*. Children & Society, 2001, vol. 15, nr. 2, p. 107–117. DOI: 10.1002/chi.617. disponibil: https://www.researchgate.net/publication/233551300_Pathways_to_participation_Openings_opportunities_and_obligations.
35. VYGOTSKY, Lev S. *Mind in society: the development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978, p. 87. ISBN 0-674-57628-4
36. WHITE, Sarah. *Depoliticizing development: the uses and abuses of participation*. Development in Practice, 1996, vol. 6.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI

1. **SEMENIUC, N.** Democratic organizational culture in the school environment: theoretical foundations and implications for the participation of educational stakeholders. În: *Univers pedagogic*, nr. 2, 2026. Categoria B <https://up.upsc.md/>
2. **SEMENIUC, N.** Student Participation in Democratic Decision-making: a key professional competence for teachers. In: *EUROMENTOR, Studii despre educație*, vol. XVII, nr. 3, 13p. ISSN 2067-7839 ISSN, Online: 2247-9376, ISSN-L: 2068-780X <https://euromentor.ucdc.ro/numar-curent.html> (EBSCO, Index Copernicus)
3. **SEMENIUC, N.** Values and principles of student participation in democratic decision-making processes. În: *Acta et Commentationes. Sciences of Education*, vol. 44, nr. 2, 2026, pp. 210-218. ISSN 1857-0623 E-ISSN 2587-3636, Disponibil: https://revistaupsc.md/index.php/acta_educatie/article/view/1245. Categoria C.
4. **SEMENIUC, N.** Conditions that facilitate student participation in democratic decision-making processes. În: *Studia Universitatis Moldaviae Seria Științe ale Educației*, nr. 5(195), 2026, pp. 275-284. ISSN 1857-2103 Disponibil: https://educational.studiamsu.md/wpcontent/uploads/2026/06/31_Semeniuc.pdf. Categoria B.
5. **SEMENIUC, N.** Participarea copiilor în procesele decizionale din școală: esență și valoare. În: *Cercetare, inovare, dezvoltare: Conferință științifică anuală a doctoranzilor cu participare internațională*, Ed. Vol. II, 19 aprilie 2024. Chișinău: CEP UPSC, 2024, Vol. II, pp. 143-148. ISBN 978-9975-48-207-3. <https://drive.google.com/file/d/1MjuUvJ5kp4K1UHaOizt9nFdCXsKOPbhy/view>.
6. BOB, M., **SEMENIUC, N.** Aspecte privind participarea elevilor în procesul decizional în cadrul instituțiilor școlare. În: *Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională*, 2025, nr. 1(149), pp. 33-37. ISSN 1810-6455. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14964962>.
7. **SEMENIUC, N.** Evoluția conceptului de participare și implementarea acestuia în educație: de la teorie la aplicare. În: *Cercetare, inovare, dezvoltare: Conferință științifică anuală a doctoranzilor cu participare internațională*, Ed. Vol. 2, 4 aprilie 2025. Chișinău: CEP UPSC, 2025, Vol. 2, pp. 119-125. ISBN 978-9975-48-325-4. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/119-125_31.pdf.
8. **SEMENIUC, N., BOB, M.** *Ghid practic pentru constituirea Consiliilor Consultative ale Copiilor pe lângă structurile teritoriale de asistență socială*. Chișinău: Imprint Plus, 2026. 85 p. ISBN 978-5-86654-671-8. Disponibil: <https://bettercarenetwork.org/library/principles-of-good-care-practices/child-participation/practical-guide-to-establishing-children%E2%80%99s-advisory-boards-within-territorial-social-assistance>.
9. MĂMĂLIGĂ, D., **SEMENIUC, N.** *Country Care Profile: Moldova* [online]. Chișinău, 2024. Disponibil: https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/2025-07/Moldova-Childcare-Country-Profile_FINAL.pdf

ADNOTARE

Semeniuc Natalia. Contextualizarea participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general. Teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2026.

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 156 de titluri, 139 pagini de text de bază, 19 figuri, 12 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 11 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: participare, implicare, co-decizie, proces decizional democratic, structuri de participare, valorile participării, principiile participării, condițiile participării, model pedagogic al participării elevilor.

Scopul lucrării: fundamentarea teoretico-metodologică, elaborarea și operaționalizarea Modelului pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general și în verificarea praxiologică a funcționalității componentelor sale, prin dezvoltarea competențelor cadrelor didactice și examinarea modificărilor asociate indicatorilor participării elevilor.

Obiectivele cercetării: esențializarea conceptului de *participare* a elevilor în procesele decizionale democratice prin analiza comparativă a modelelor teoretice; elucidarea conceptului de *proces decizional democratic* școlar și identificarea formelor de participare a elevilor în învățământul general; argumentarea valorii formative a participării elevilor în procesele decizionale democratice din perspectiva dezvoltării personalității elevilor; analiza cadrului normativ național și internațional și a practicilor educaționale privind participarea elevilor în procesele decizionale democratice; elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general*; elucidarea condițiilor de implementare a *Modelului pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general*.

Noutatea și originalitatea științifică rezidă în: fundamentarea conceptului de participare autentică a elevilor în procesele decizionale democratice din perspectivă pedagogică și contextuală; fundamentarea mecanismului de contextualizare a modelelor participării la particularitățile învățământului general din Republica Moldova; elaborarea Modelului pedagogic contextualizat, care articulează într-un sistem unitar fundamentele, valorile, principiile, condițiile pedagogice și instituționale, competențele profesionale și reperele de calitate ale participării; precum și operaționalizarea modelului printr-un referențial al participării și un construct de dezvoltare a competențelor cadrelor didactice, verificate praxiologic în condițiile cercetării realizate.

Problema științifică soluționată constă în fundamentarea teoretico-metodologică și operațională a participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general, prin elaborarea și validarea modelului pedagogic contextualizat, bazat pe un sistem de valori și principii autentice, însoțit de standarde de implementare și de un program de formare a competențelor cadrelor didactice, fapt care a permis clarificarea conceptuală și operaționalizarea participării elevilor în viața instituției școlare, asigurând baza teoretico-metodologică pentru participarea autentică a elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general.

Semnificația teoretică: 1) dezvoltarea cadrului conceptual și metodologic al participării elevilor în procesele decizionale democratice din învățământul general, prin clarificarea și delimitarea conceptului de participare în raport cu conceptele conexe (implicare, consultare, co-decizie), precum și prin sistematizarea fundamentelor psihopedagogice, sociologice și axiologice ale participării elevilor în mediul educațional; 2) fundamentarea axiologică și principială a participării elevilor, prin identificarea valorilor nucleu și a principiilor care susțin participarea autentică a elevilor în viața școlii, precum și elaborarea cadrului conceptual integrator al participării elevilor în procesele decizionale democratice; 3) elaborarea modelului pedagogic contextualizat al participării elevilor în procesele decizionale democratice, care integrează sistemic valorile, principiile, condițiile pedagogice și standardele participării elevilor.

Valoarea aplicativă este demonstrată de: 1) condițiile propice pentru implicarea elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general; 2) standardele participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general; 3) sistemul de competențe specifice ale cadrelor didactice în promovarea participării elevilor în procesele decizionale democratice în învățământul general; 4) programul de dezvoltare a competențelor cadrelor didactice în domeniul participării elevilor în învățământul general.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele teoretico-praxiologice ale cercetării au fost implementate în cadrul instruirilor desfășurate cu cadrele didactice, în cadrul conferințelor internaționale și naționale, prin intermediul seminarelor științifico-metodologice, publicațiilor științifice în revistele naționale de specialitate, precum și prin publicarea unui ghid practic privind constituirea Consiliilor Consultative ale Copiilor ca platformă de participare.

ANNOTATION

Semeniuc Natalia. Contextualizing student participation in democratic decision-making processes in mainstream education. Doctoral thesis in educational sciences, Chişinău, 2026.

Thesis structure: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 156 titles, 143 pages of main text, 19 figures, 12 tables. The achieved results are published in 11 scientific papers.

Keywords: participation, involvement, co-decision, democratic decision-making process, participation structures, values of participation, principles of participation, contextualized pedagogical model.

The aim of the study: to provide the theoretical and methodological substantiation, development, and operationalization of the Contextualized Pedagogical Model for student participation in democratic decision-making processes within general education, and to praxiologically verify the functionality of its components through the development of teacher competencies and the examination of shifts in student participation indicators.

Research objectives: conceptualizing the concept of students' participation in democratic decision-making processes through a comparative analysis of theoretical models; elucidating the concept of democratic school decision-making and identifying forms of students' participation in general education; substantiating the formative value of students' participation in democratic decision-making processes from the perspective of students' personality development; analyzing the national and international normative framework and educational practices regarding students' participation in democratic decision-making processes; developing and experimentally validating the contextualized pedagogical model of students' participation in democratic decision-making processes in general education; clarifying the conditions and mechanisms for the implementation of the contextualized pedagogical model of students' participation in democratic decision-making processes in general education.

The scientific novelty and originality lie in: providing a pedagogical and contextual foundation for the concept of *authentic student participation* in democratic decision-making processes; substantiating a mechanism for contextualizing participation models to the specific characteristics of general education in the Republic of Moldova; developing the *Contextualized Pedagogical Model*, which integrates into a coherent system the foundations, values, principles, pedagogical and institutional conditions, professional competencies, and quality benchmarks of student participation; and operationalizing the model through a *participation framework* and a *teacher competency development construct*, both of which were empirically validated in the context of the conducted research.

The addressed scientific problem consists in the theoretical-methodological and operational substantiation of students' participation in democratic decision-making processes in general education through the development and validation of a contextualized pedagogical model based on a system of authentic values and principles, accompanied by implementation standards and a teacher competency development program. This approach enabled the conceptual clarification and operationalization of students' participation in school life, ensuring a theoretical and methodological foundation for authentic student participation in democratic decision-making processes within general education.

Theoretical significance: 1) the development of the conceptual and methodological framework of students' participation in democratic decision-making processes in general education by clarifying and delimiting the concept of participation in relation to related concepts (involvement, consultation, co-decision), as well as by systematizing the psychological-pedagogical, sociological, and axiological foundations of students' participation in the educational environment; 2) the axiological and principled substantiation of students' participation through the identification of core values and principles that support authentic student participation in school life, as well as through the development of an integrative conceptual framework of students' participation in democratic decision-making processes; 3) the development of the pedagogical model of students' participation in democratic decision-making processes, which systemically integrates the values, principles, pedagogical conditions, and standards of student participation.

Applied value is demonstrated by: 1) the identification of favorable conditions for students' involvement in democratic decision-making processes in general education; 2) the development of *Standards of Student Participation* in democratic decision-making processes in general education; 3) the system of specific competencies of teachers in promoting students' participation in democratic decision-making processes in general education; 4) the professional development program aimed at strengthening teachers' competencies in the field of student participation in general education.

Implementation of scientific results: The theoretical-praxeological results of the research were implemented through training sessions conducted with teachers, international and national conferences, scientific-methodological seminars, scientific publications in national specialty journals, and through the publication of a practical guide on the establishment of Advisory Boards of Children as a participation platform in the social field.

SEMENIUC NATALIA

**CONTEXTUALIZAREA PARTICIPĂRII ELEVULUI ÎN PROCESELE DECIZIONALE
DEMOCRATICE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GENERAL**

SPECIALITATEA: 531.01 – TEORIA GENERALĂ A EDUCAȚIEI

Rezumatul tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar:	Formatul hârtiei 60x84/16
Hârtie offset. Tipar offset.	Tiraj: ex.50
Coli de tipar.: 2,0	Comanda nr.

Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău

MD-2069, str. I. Creangă 1